

Ιστορία Σλαβικών Λαών

Ενότητα 11^η: Βοσνία

Αγγελική Δεληκάρη

Λέκτορας Μεσαιωνικής Ιστορίας των Σλαβικών Λαών
Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Βοσνία

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η Βοσνία μεταξύ του βασιλείου της Ουγγαρίας και της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.
2. Η εξάπλωση της Βοσνίας υπό τον μπάνο Stjepan Kotromanic (1322-1353).
3. Η ενσωμάτωση της Ερζεγοβίνης.
4. Ο αγώνας του Tvrtko εναντίον της αριστοκρατίας και η δημιουργία ενός ανεξάρτητου βασιλείου.

Σκοποί ενότητας

- Ο ρόλος της Βοσνίας στη μεσαιωνική ιστορία των Βαλκανίων.
- Οι σχέσεις των ηγεμόνων της με το Βυζάντιο, τη Σερβία και τους Οθωμανούς.

Βοσνία

- Οι Σλάβοι εγκαταστάθηκαν στο χώρο της σημ. Βοσνίας περί τα τέλη του 6^{ου} αι. Για την εξέλιξη της εγκατάστασης αυτής οι πηγές σιωπούν.
- Η πρώτη αναφορά στο όνομα Βοσνία ως πολιτική ενότητα (το χωρίον Βόσονα) απαντάται στο έργο του Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου (Προς τον ίδιον υιόν Ρωμανόν/De administrando imperio, κεφ. 32,33) (μέσα του 10^{ου} αι.).
- Μέχρι τα τέλη του 8^{ου} αι. η περιοχή βρισκόταν υπό την πολιτική επίδραση του Βυζαντίου και μόνο κατά τον 9ο και 10ο αι. αναγκάστηκαν οι Βυζαντινοί να αντιμετωπίσουν στον χώρο αυτόν τους Φράγκους αλλά και τους Κροάτες και τους Σέρβους, οι οποίοι έκαναν τα πρώτα βήματα για τη δημιουργία ανεξάρτητων κρατών.

Δυσκολία επαφής με Δύση και Ανατολή

- Γενικά πρέπει να επισημάνουμε ότι οι εξελίξεις στην Βοσνία καθυστέρησαν αρκετά σε σχέση με τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη. Προφανώς αυτό οφειλόταν στη γεωγραφική θέση της Βοσνίας.
- Η πρόσβαση στην περιοχή ήταν δύσκολη εξαιτίας των ορεινών όγκων που δυσχέραιναν τις επαφές τόσο με τη Δύση όσο και με την Ανατολή.

Ενσωμάτωση στην Ουγγαρία

- Από τις αρχές του 12^{ου} αι., μετά την ένωση της Κροατίας με την Ουγγαρία (1102), οι Ούγγροι βασιλείς έδειξαν έντονο ενδιαφέρον για τη Βοσνία. Την ενσωμάτωσαν στο κράτος τους και τοποθέτησαν έναν τοποτηρητή, τον λεγόμενο μπάνο (banus) που ασκούσε την εξουσία.
- Βέβαια η ακριτική θέση της Βοσνίας ως προς την Ουγγαρία έδινε τη δυνατότητα στον μπάνο να ασκεί την εξουσία έχοντας μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας από την Ουγγαρία.
- Στα τέλη του 12^{ου} αι. ο βυζαντινός αυτοκράτορας Μανουήλ Α΄ Κομνηνός (1167-1180) πέτυχε για τελευταία φορά, να επεκτείνει τη βυζαντινή εξουσία επί της Βοσνίας. Αυτό όμως ήταν κάτι παροδικό.

Αποτίναξη ξένης κυριαρχίας

- Μετά το θάνατο του Μανουήλ Α΄ Κομνηνού (1180) η Βοσνία αποτίναξε την ξένη επικυριαρχία. Από τότε και ως το 1463 η Βοσνία θεωρείται ως ένα σημείο ανεξάρτητη χώρα.
- Κατά το διάστημα αυτό τρεις Βόσνιοι ηγεμόνες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην εδαφική επέκταση, την οικονομική ανάπτυξη, την πολιτισμική προαγωγή της χώρας και την σταθεροποίηση της κεντρικής εξουσίας.

Ενσωμάτωση στην Ουγγαρία

- Ο μπάνος Kulin (1180-1203) διατηρούσε καλές σχέσεις με τους γείτονες και φρόντιζε ιδιαίτερα για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας του. Ο θάνατός του επέτρεψε στην Ουγγαρία να παρεμβαίνει συχνά σε εσωτερικές υποθέσεις της Βοσνίας καθώς και σε έριδες και πολέμους ανάμεσα στους ντόπιους αριστοκράτες για απόκτηση γαιών και φυσικά εξουσίας. Οι Βόσνιοι ευγενείς κατείχαν μεγάλες εδαφικές εκτάσεις και ασκούσαν έλεγχο στις περιοχές της ιδιοκτησίας τους.
- Σε σημαντική πολιτισμική ακμή έφτασε η χώρα τον 14^ο αι., κατά την περίοδο διακυβέρνησης του Stjepan Kotromanić (1322-1353). Επίσης διπλασίασε σχεδόν την έκταση της Βοσνίας, τα σύνορα της οποίας έφταναν τώρα ως την Αδριατική θάλασσα (μεταξύ των πόλεων Σπλιτ και Ντουμπρόβνικ). Σ' αυτήν προσαρτήθηκε για πρώτη φορά και ένα μεγάλο τμήμα της Ερζεγοβίνης. Την περίοδο βέβαια αυτή η Βοσνία βρέθηκε μεταξύ δύο ισχυρών δυνάμεων, της Ουγγαρίας και της Σερβίας.

Kotromanić

- Ο Kotromanić, προσπαθώντας να διατηρήσει καλές σχέσεις με τους γείτονες, έκλεισε συμφωνίες με τις πόλεις κράτη Ντουμπρόβνικ και Βενετία.
- Προκειμένου να βελτιώσει τις σχέσεις του με την Εκκλησία της Ρώμης, η οποία εξαπέλυε κατηγορίες εναντίον της Βοσνιακής Εκκλησίας και την χαρακτήριζε αιρετική), έδωσε άδεια στο ρωμαιοκαθολικό τάγμα των Φραγκισκανών μοναχών να έρθει και να δράσει στη Βοσνία.
- Ο ίδιος ο Kotromanić ασπάστηκε το ρωμαιοκαθολικό δόγμα και, μετά το θάνατό του, ενταφιάστηκε σε μία από τις μονές που είχαν ιδρύσει οι Φραγκισκανοί στη χώρα του.

Stjepan Tvrtko

- Τον Kotromanić διαδέχθηκε στο θρόνο ο ανιψιός του Stjepan Tvrtko (1353-1391), όταν βρισκόταν σε ηλικία μόλις 15 ετών. Αρχικά δεν κατόρθωσε να συγκρατήσει τις αποσχιστικές τάσεις των ντόπιων ευγενών και να αναχαιτίσει τις εδαφικές αξιώσεις των Ούγγρων.
- Το 1367 πέτυχε ωστόσο να ενισχύσει τη θέση του και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα προβλήματα της χώρας του. Μετά τον θάνατο του Στέφανου Δουσάν (1355) ακολούθησε ο κατακερματισμός του σερβικού κράτους. Ο Tvrtko ως δισέγγονος του Σέρβου βασιλιά Δραγούτιν, δηλαδή ως μοναδικός άμεσος απόγονος του δυναστικού οίκου των Νεμανιδών, θεώρησε ότι έχει κληρονομικό δικαίωμα να διεκδικήσει μερίδιο στην κατανομή των εδαφών. Έτσι κέρδισε ένα κομμάτι της Ερζεγοβίνης, του Μαυροβουνίου, της Αδριατικής ακτής μεταξύ του Ντουμπρόβνικ και Κατάρου και την περιοχή του κατοπινού σαντζακίου Νόβι Παζάρ, στα νοτιοδυτικά και νότια της χώρας του.

Εδαφικές κατακτήσεις

- Εκεί βρισκόταν και η μονή Milešeno με τα οστά του αγίου Σάββα. Στη Μονή αυτή έλαβε ο Tvrtko το στέμμα του βασιλιά «Βοσνίας και Σερβίας» (1377).
- Ο θάνατος του βασιλιά της Ουγγαρίας, Λουδοβίκου Α΄ το 1382 ευνόησε τις εμφύλιες διαμάχες στη γειτονική Κροατία.
- Ο Tvrtko εκμεταλλεύθηκε την κατάσταση και προσάρτησε στο κράτος του τη Δαλματική ακτή (με εξαίρεση τις πόλεις Ντουμπρόβνικ και Ζαντάρ), όπως επίσης και ένα μέρος της Κροατίας. Οι εδαφικές αυτές κατακτήσεις εμφανίστηκαν στον βασιλικό τίτλο που έφερε.

Εμφάνιση Οθωμανών

- Η εδαφική επέκταση δεν διήρκεσε πολύ. Το 1388 έκαναν την εμφάνισή τους στη Βοσνία για πρώτη φορά οι Οθωμανοί.
- Έναν χρόνο αργότερα έλαβε χώρα η μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389), στην οποία ο Tvrtko συντάχθηκε με τις σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις.
- Ο Tvrtko πέθανε το 1391. Με το θάνατό του εγκαινιάστηκε μια νέα περίοδος εσωτερικής αναταραχής με συγκρούσεις και διαμάχες ανάμεσα στους ντόπιους ευγενείς για την επικράτησή τους στην εξουσία. Σ' αυτές μάλιστα επενέβαιναν συχνά οι Ούγγροι και οι Οθωμανοί.

Τουρκική κυριαρχία

- Στις αρχές του 15^{ου} αι. η Βοσνία χωρίστηκε σε τρεις, ανεξάρτητες περιοχές, τις οποίες διοικούσαν ο δούκας Hrvoje Vukčić (στη δυτική Βοσνία), ο ηγεμόνας Sandalj Hrančić Kosača (στη νότια Βοσνία), και ο Pavle Radenović (στην ανατολική Βοσνία).
- Το 1414-1415 σημειώθηκε σύγκρουση των οθωμανικών και των ουγγρικών στρατευμάτων στο έδαφος της Βοσνίας. Τόσο οι Ούγγροι όσο και οι Οθωμανοί ενεργούσαν ως σύμμαχοι των αντιμαχόμενων πλευρών. Κάτι παρόμοιο συνέβη και είκοσι χρόνια αργότερα, όταν στα έτη 1433-1435 ο ουγγρικός στρατός κατέλαβε εκτεταμένα εδάφη στην κεντρική Βοσνία, τα οποία λίγο αργότερα επανεκατέλαβε ο τουρκικός στρατός. Η κεντρική Βοσνία (περιοχή γύρω από το Σαράγιεβο) παρέμεινε έκτοτε υπό την άμεση τουρκική κυριαρχία.

Tvrtko B' (1421-1443)

- Το 1421 στην εξουσία ανήλθε ο Tvrtko B' (1421-1443). Προκειμένου να αντιμετωπίσει τις διαμάχες με τους ισχυρούς αριστοκράτες και τους συμμάχους τους Ούγγρους και Οθωμανούς, αναγκάστηκε να αναγνωρίσει την ουγγρική επικυριαρχία (1425), έπρεπε όμως να καταβάλει και στους Τούρκους υψηλό χρηματικό ποσό.
- Την περίοδο αυτή απειλή για τη Βοσνία αποτελούσαν και οι διεκδικήσεις του Σέρβου δεσπότη Γεωργίου Μπράνκοβιτς που είχε βλέψεις στη συνοριακή περιοχή της Srebrenica, που όπως δηλώνει και το όνομά της ήταν πλούσια σε κοιτάσματα αργύρου. Ακόμη το Ντουμπρόβνικ εκμεταλλεύτηκε την ασταθή αυτή εσωτερική κατάσταση και κατόρθωσε να αγοράσει ένα τμήμα βοσνιακού εδάφους με το οποίο συνόρευε.

Ερζεγοβίνη

- Τον Tvrtko Β΄ διαδέχθηκε στο θρόνο ο Stjepan Tomaš (1443-1461). Αυτός ένωσε τα εδάφη του με την περιοχή του δούκα Hrvoje Vukčić, ενώ η υπόλοιπη χώρα βρέθηκε υπό την εξουσία του Stjepan Vukčić Kosača (1448).
- Ο τελευταίος έλαβε τον τίτλο του δούκα (herzeg) και η χώρα του ονομάστηκε Ερζεγοβίνη (= χώρα του δούκα). Δυστυχώς οι δύο ηγεμόνες δεν μπόρεσαν να συνεργαστούν ενόψει του τουρκικού κινδύνου. Ο ηγεμόνας της Βοσνίας προσπάθησε να πετύχει βοήθεια από τον πάπα και την Ουγγαρία.

Κατάληψη Βοσνιάς από τον Τούρκικο στρατό

- Ο πάπας υποσχέθηκε βοήθεια με την προϋπόθεση ότι ο Βόσνιος ηγεμόνας θα κατέλυε τη λεγόμενη “Βοσνιακή Εκκλησία” (bosanska crkva) και θα επανέφερε το ρωμαιοκαθολικό δόγμα στη χώρα του. Ο Stjepan Tomaš δέχτηκε και μάλιστα το 1450 προέβη στην εκδίωξη μελών της “Βοσνιακής Εκκλησίας”. Πολλοί από τους ιερείς δέχτηκαν τον ρωμαιοκαθολικισμό, ενώ άλλοι έφυγαν από τη χώρα.
- Ωστόσο τελικά δεν κατόρθωσαν τα εδάφη της Βοσνιάς να παραμείνουν εκτός Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Το 1463 ο τουρκικός στρατός κατέλαβε τη Βοσνία, ενώ δύο χρόνια αργότερα (1465) στα χέρια των Τούρκων έπεσε και η Ερζεγοβίνη.

Βιβλιογραφία (1/3)

- Avenarius, A., *Ο Βυζαντινός πολιτισμός και οι Σλάβοι. Το πρόβλημα της πρόσληψης και του μετασχηματισμού του Βυζαντινού πολιτισμού από τους Σλαβικούς λαούς (από τον 6ο έως τον 12ο αιώνα)*, Αθήνα 2008 (μετάφραση – επιμέλεια Αγγελική Δεληκάρη).
- Babić, A., *IzistorijesrednjovekovneBosne*, Sarajevo 1972.
- Barford, P. M., *The Early Slavs. Culture and Society in Early Medieval Eastern Europe*, New York 2001.
- Βρυώνης, Σπ., *Ιστορία των Βαλκανικών Λαών*, Αθήνα χ.χ.
- Ćirković, S., *Istorijasrednjovekovnebosanskedržave*, Beograd 1964.

Βιβλιογραφία (2/3)

- Curta, F., *Southeastern Europe in the Middle Ages, 500-1250*, Cambridge 2006.
- Fine, J.V.A., *The Early Medieval Balkans. A Critical Survey from the Sixth to the Late Twelfth Century*, Ann Arbor 1983.
- Fine, J.V.A., *The Late Medieval Balkans. A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*, Ann Arbor 1987.
- Fine, J.V.A., *The Bosnian Church: Its Place in State and Society from the Thirteenth to the Fifteenth Century: A New Interpretation*, London 2007.
- Hösch, E., *Geschichte der Balkanländer. Von der Frühzeit bis zur Gegenwart*, München 1999.
- Jireček, K., *Istorija Srba*, τ. 1-2, Beograd 1952.

Βιβλιογραφία (3/3)

- Καραγιαννόπουλος, Ι., *Ιστορία Βυζαντινού κράτους, τ. 2: Ιστορία μέσης βυζαντινής περιόδου (565-1081)*, Θεσσαλονίκη 1993 (5η ανατ.)· τ. 3: *Ιστορία υστέρας βυζαντινής περιόδου (1081-1204), μ.1: Τελευταίες λάμπσεις (1081-1204)*, Θεσσαλονίκη 1999.
- Καραγιαννόπουλος, Ι., *Χάρτες Μέσης Βυζαντινής Περιόδου (565-1081)*, Θεσσαλονίκη 1993.
- Κατσόβσκα-Μαλιγκούδη Γ., *Οι Σλάβοι των Βαλκανίων. Εισαγωγή στην ιστορία και τον πολιτισμό τους*, Αθήνα εκδ. Gutenberg 2004.
- Κλαϊć, Ν., *Srednjovekovna Bosna*, Zagreb 1989.
- Obolensky, D., *The Bogomilis: A Study in Balkan-Neomanichaeism*, University Press 1946.
- Srejović, D. κ.ά., *Istorijasrpskognarod, τ. 1: Odnajstarijihvremena do Maričkebitke (1371)*, Beograd 1981, 21994.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αγγελική Δεληκάρη.
«Ιστορία Σλαβικών Λαών. Βοσνία». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS192/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

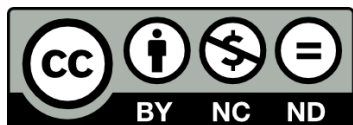

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Αλεξάνδρα Αντωνιάδου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

